

ruči iza podužega cjenjkanja erdeljski vojvoda Ladislav krunu svetog Stjepana, treći put krunjen u Stolnom Biogradu ovom krunom i od ostrogonškoga nadbiskupa Tome (27. augusta 1310.). Sada tek priznade Ugarska Karla I. svojim kraljem okanivši se postavljanja protukraljevâ. No mira ipak nije bilo. Ponosni Matija Čak Trenčinski nikako ne htjede da se pokori mladomu kralju, prkoseći punih deset godina. Vojske, što ih je Karlo protiv njega slao, ne opraviše ništa; tek smrt Matijina oprostila kralja toga silnika, koji umre nepobijeden (u martu 1321.). Ali nemiri potrajali su još i dalje, pače nekadašnji palatin Matije Čaka, ugarski velikaš Felicijan Zah, pokuša (u aprilu 1330.) pogubiti mačem kralja, što mu nije uspjelo. Smrću toga velikaša umiri se Ugarska, a Karlo postade u njoj tek sada potpuni gospodar.

Ban Pavao i Zadar. Međutim se sasvim drukčije razviše stvari u Hrvatskoj, gdje Karlo I. nikad nije uzmogao da potpuno utvrdi svoju vlast. Hrvatski su ga velikaši i plemstvo doduše priznavali svojim kraljem, ali su inače gotovo sasvim nezavisno vladali u svojim prostranim oblastima. Na čelu im bijahu knezovi Bribirski, naročito starješina njihov ban Hrvatâ (banus Chroatorum) Pavao, od 1299. još i „gospodar Bosne“ (dominus Bosnae), otkad mu se kao vrhovnomu gospodaru pokloni Stjepan Kotroman, ban bosanski. Vlast bana Pavla sezala je početkom XIV. vijeka od Gvozda do Neretve i od mora do blizu Drine, a jedini je mletački Zadar bio izvan njegove vlasti. Ali kad je papa Klement V. prokleo Mlečane, jer su mu oteli Ferraru, i podjedno riješio sve mletačke podanike njihove zakletve vjernosti, uspjelo je banu, da je nagovorio ovaj otporni grad na bunu (1311). Međutim posred rata, koji potraja tri godine, umre ban Pavao (u maju 1312.), ostavivši sinu Mladenu bansku čast i prostrano vladanje. Ban Pavao ide među najznatnije muževe hrvatske prošlosti; mudar, odlučan, promišljen, on je tako reći obnovio doba narodnih hrvatskih vladara, skupivši u svojim snažnim rukama najveći dio države hrvatske. Još u XVI. vijeku držali su njega i sina mu Mladena neki pisci (tako Dubrovčanin Orbini) samostalnim hrvatskim vladarima. Smrću Pavlovom počinje se i postepeni pad knezova Bribirskih. Sin i nasljednik mu Mladen (1312—1322) bješe doduše obrazovan i hrabar čovjek, ali žestok i nepromišljen. Rat s Mlečanima nije umio da uspješno dovrši, tako da se Zadar morao opet predati Veneciji, no ipak uz povoljnije uvjete od dojakošnjih (u septembru 1313.).